

Bc. Jana Daušová
Vliv pandemie COVID-19
na seniory žijící v domovech třetího věku

Fakulta humanitních studií University Karlovy
obor sociální a kulturní ekologie, 2022

Úvod

Je logické a je jen dobře, že studující reagují na současné globální problémy volbou diplomních témat. Nejnověji se objektem jejich zájmu stává pandemie covidu 19. **Bc. Jana Daušová** mohla dokonce aktualitu propojit se svým trvalým zájmem o starší spoluobčany – seniory, který dokazuje již v úvodu vedlejším cílem svého výzkumu: zpestřit klientům domovů život v izolaci. Pro svůj výzkum tedy zvolila ty, již tráví závěr života v domovech třetího věku a patří tedy mezi ty covidem nejpostiženější.

1. Obsahová stránka

Ve výstižném abstraktu a rozsáhleji v úvodu sdělí autorka o své práci vše potřebné pro orientaci v další četbě. Podrobný obsah je logicky členěný a směřuje v obou hlavních částech, teoretické i empirické, od obecného ke konkrétnějšímu.

Velmi informativní teoretická část zahrnuje podkapitoly s obsahem senioři, domovy a pandemie.

Autorka vcelku jasně, byť v nejvyšší stručnosti, nastiňuje základní oblasti gerontologie a vysvětluje někdy jen zdánlivě triviální pojmosloví. Občas vytvoří protimluv, např. na str. 15 není jasné, je-li člověk definičně „starý“, není-li to na něm pozorovatelné, jindy vede u neznalce přílišná stručnost až k neporozumění: je stav karpálních kůstek / tunelu symptomatický pro celkový stav organismu? Je pojem „karpální věk“ volen z důvodu zásadního funkčního omezení? Někde asi chybí i trocha životní zkušenosti – např. osobu a názory MUDr. Vladimíra Drymla nelze přes jeho současnou funkci prezidenta Seniorů České republiky brát v potaz (resp. brát v potaz jinak než jako odstrašující případ).

Metodologická část zabírá takřka šest stran a dokazuje, že Daušová své výzkumné postupy pečlivě studovala a reflektovala. Ještě podstatnější je, že se jí daří metodicky celkem správně postupovat v následující empirické části práce, přičemž si účelně vybírá z literatury to, co se jí do vystavěného projektu hodí (inspirace zakotvenou teorií a pouze částečné použití).

Popisu výzkumu, jeho fází a jejich souhrnnému vyčerpání v empirické části se budu kritičtěji věnovat v závěrečném hodnocení. Lze konstatovat, že spolu se vzorně přiloženými prepisy rozhovorů (a díky snad až příliš rozsáhlým citacím z nich) poskytuje výborný a komplexní materiál pro barvitou představu o průběhu výzkumu.

Rovněž nadstandardně rozsáhlé diskusi a vcelku běžně pojatému Závěru se budu věnovat při celkovém hodnocení práce.

Již zde velmi oceňuji zvláštní svazek příloh se všemi rozhovory a ukázkami dotazníků, jenž je zpracován (obsah, grafika) se stejnou péčí jako vlastní text práce. Tato pečlivost, ale i možnost oprýt se při hodnocení o primární data, není jen pojistkou proti ne zcela dokonalému

vyhodnocování dat, ověření skutečně provedené práce autory posudků a podobně, ale vede zjevně i ke spravedlivějšímu hodnocení a přispívá k výchově k výzkumnické etice.

2. Práce s literaturou

Vzhledem k „dvojitému“ tématu plus metodologii potřebuje diplomantka poměrně velké množství zdrojů, které uvádí pěkně roztríděny (knižní publikace, internet, diplomové práce). Vzhledem k tématu je velmi případné, že čerpá i z oblasti pozitivní psychologie, jen je mi pamětnicky líto, že vedle Jaro Křivohlavého není zastoupen i Václav Břicháček. Závažnou chybou jsou pouze dva cizojazyčné zdroje, z toho jediný knižní (Zaidi), přičemž rozsah internetové publikace není uveden. Knihu, ač by se jejím tématem kvality života měla v práci zabývat víc, přitom využije v jediné marginální zmínce (str. 16).

Daušová cituje, parafrázuje i interpretuje správně, dodržuje jednotnou citační normu; někde, hlavně v úvodu, zdrojuje poněkud řídce, takže se stírá hranice mezi vlastními shrnutími a parafrázovaným autorem.

3. Formální stránka

Se započtením všech řádně započítatelných pasáží má práce rozsah právě 82 normostrany, což i vzhledem k úspornému stylu naplňuje požadavky. Text je typograficky jednotně a účelně vypraven a vybaven všemi ne-povinnými náležitostmi (abstrakty, klíčová slova, struktura, prohlášení, poděkování; dále seznamy obrázků a velmi pečlivě provedených a jednotně popsaných grafů s paginací, seznam zkratk). Přílohy obsahují projekt, formulář informovaného souhlasu, strukturu rozhovorů a jejich ukázkou a ukázkou dotazníku.

Práce není prosta mluvnických chyb a překlepů či stylistických neobratností nebo opakovaně nezvládnutí vazby („Vliv jednotlivých vln by byl v očích respondentů těžký odlišit. [str. 74]); všech pochybení je však spíše méně než je současný povážlivý průměr.

mluvnice, styl – namátkové příklady (doklady) chyb:

„Interdisciplinární věda, jejíž hlavním“ (str. 14); „popisuje stáří jako pozdní etapou ontogeneze“ (str. 15); „Určení toho, kdo je vlastně senior může“ (str. 15); „Stejně tak, se nemusí“ (str. 16); chybějící pravé uvozovky (str. 17); „nemusel písemně ani jinak odsouhlasil“ (str. 25); „všem znává chřipka“ (str. 35); „bylo 78 že a 22 mužů“; věta začínající číslicemi: „62 % seniorů“ (str. 62).

Janin styl je až úsečný: nikdy si nekomplikuje psaní zaměřením na více souvislostí najednou, dovede však vyjít vstříc čtenáři třeba i řečnickými otázkami typu „Kdo je vlastně senior?“, „Znevýhodnění a nemocní senioři – kdo se o ně stará a starat by měl?“, občas volí i výrazy, jež jistě nejsou součástí vědeckého lexika („hákliví“ [str. 11]).

4. Celkové hodnocení

Na základě dobrého předporozumění získaného dlouhodobým kontaktem se seniory byla Daušová schopná dobře volit a na základě konzultací i strukturovat výzkumné otázky. Výzkum však vedla vnímavě a pečlivě a byla tak stále ochotná okruh dotazů nebo jejich zjemnění podotázkami rozšiřovat a dokonce, bylo-li to možné, nové otázky i zpětně došetřit. Jak v práci uvádí, v okamžiku, kdy se data zdála nenasycená, ihned přistoupila na jejich doplnění (a výsledek zpětně ocenila). Vedla tak celkem 15 rozhovorů, řadu rozhovorů neformálních a pořídila 100 dotazníků.

V práci se, myslím, dobře zúročila pečlivá a systematická příprava projektu DP, při níž Jana rozhodně nebyla jen pasivní posluchačkou. Dokonce dvě varianty projektu, každá se dvěma subvariantami, vedly nakonec k užitečnému vymezení toho, co diplomantka výzkumem sleduje, ale i včasného uvědomění, čeho dosáhnout (zvolenými metodami v daném časoprostoru) nelze:

„Má diplomová práce by měla přinést hlubší porozumění vlivu izolace na každodenní život seniorů, kteří žijí v domovech třetího věku. Měla by prozkoumat, jakým způsobem se změnila dynamika v rámci daného prostředí. V neposlední řadě by měla pomoci odhalit, jaká opatření a s tím spojené následky jsou z pohledu seniorů považovány za nejfatálnější a zda senioři vůbec souhlasili s vládními opatřeními proti šíření viru COVID-19. Cílem diplomové práce není vytvořit teorii o seniorech, kteří žili v době pandemie, a tudíž zde není předpokládán teoretický přínos v tomto smyslu.“ (str. 38, s mojí omluvou za delší citaci). Není pak překvapením, že se střízlivý výzkumný záměr autorce podařilo velmi uspokojivě naplnit.

Pěkné citace v empirické části snad ani nelze označit za přehnaně rozsáhlé – jsou dobře vybrané a ilustrativní. Spíše text, který je analyzuje a interpretuje, je příliš lakonický a poněkud ulpívá jen na prvoplánovém povrchu. Jana má skutečný cit pro své respondentky a respondenty, na několika místech prokazuje, že je správně otevřená k širokému spektru podnětů, že si pečlivě osvojila a zřejmě i praktikovala řemeslo pozorování i vedení několika podob záznamu dat a že má vše dobře zreflektováno (viz celá kapitola o metodice práce a zmínky porůznu v textu). To, co jí chybí, je *možná* ještě hlubší a zažitější znalost teorie, ale především interpretační *zkušenost*, jak vedoucí kvalitativních nebo kombinovaných absolventských prací opakovaně zjišťují.

Tento dojem může mít čtenář při četbě dílčích shrnutí jednotlivých typů výzkumu. Příznávám nicméně, že jsem byl překvapen analytickou důkladností a zaměřením na detail, s jakými Jana dokázala data obou hlavních částí konfrontovat. Vrcholem pak pro mne byla poměrně rozsáhlá kapitola Diskuse, a to Vnitřní i Vnější, kde Jana diskutuje další absolventské práce k témuž tématu. Snad jí sám *formát*, který jí byl uložen, pomohl se „rozpřemýšlet“ a výsledkem je řada velmi zajímavých zjištění, která už pak v Závěru „jen“ shrnuje. I pro mne jde o pedagogicky nebo spíše didakticky zajímavou zkušenost. *Kdybych to byl býval věděl*, třeba bych své svěřenkyni doporučil, aby se fiktivně pokusila pracovním domovů (s nimiž se dokázala příkladně spřátelit a spolupracovat), poradit, co mohou vylepšit a čeho se vyvarovat a simulovala si pro potřebu diplomového textu rozhovor s nimi. Tuším, že stavidla by se dále pootevřela a hlavní proud řečiště by přinesl i vyšší zobecnění.

Otázka pro obhajobu (pokyn; nikoli jednoduchý): uveďte dvě doporučení, čím mohou zaměstnankyně / zaměstnanci domovů zlepšit kvalitu života seniorů v době syndemie a dvě rady, čeho se naopak v atypické době vyvarovat!

Závěrečné hodnocení

Práce bez pochyb v obou částech i jako celek splňuje požadavky kladené na magisterské absolutorium a proto ji s potěšením **doporučuji k obhajobě** s klasifikací „**velmi dobře**“ s nadějí na „**výborně**“ v závislosti na výkonu u obhajoby, čemuž odpovídá **bodové hodnocení 15 až 16 bodů**.

Praha 7. února 2022

PhDr. Ivan Rynda